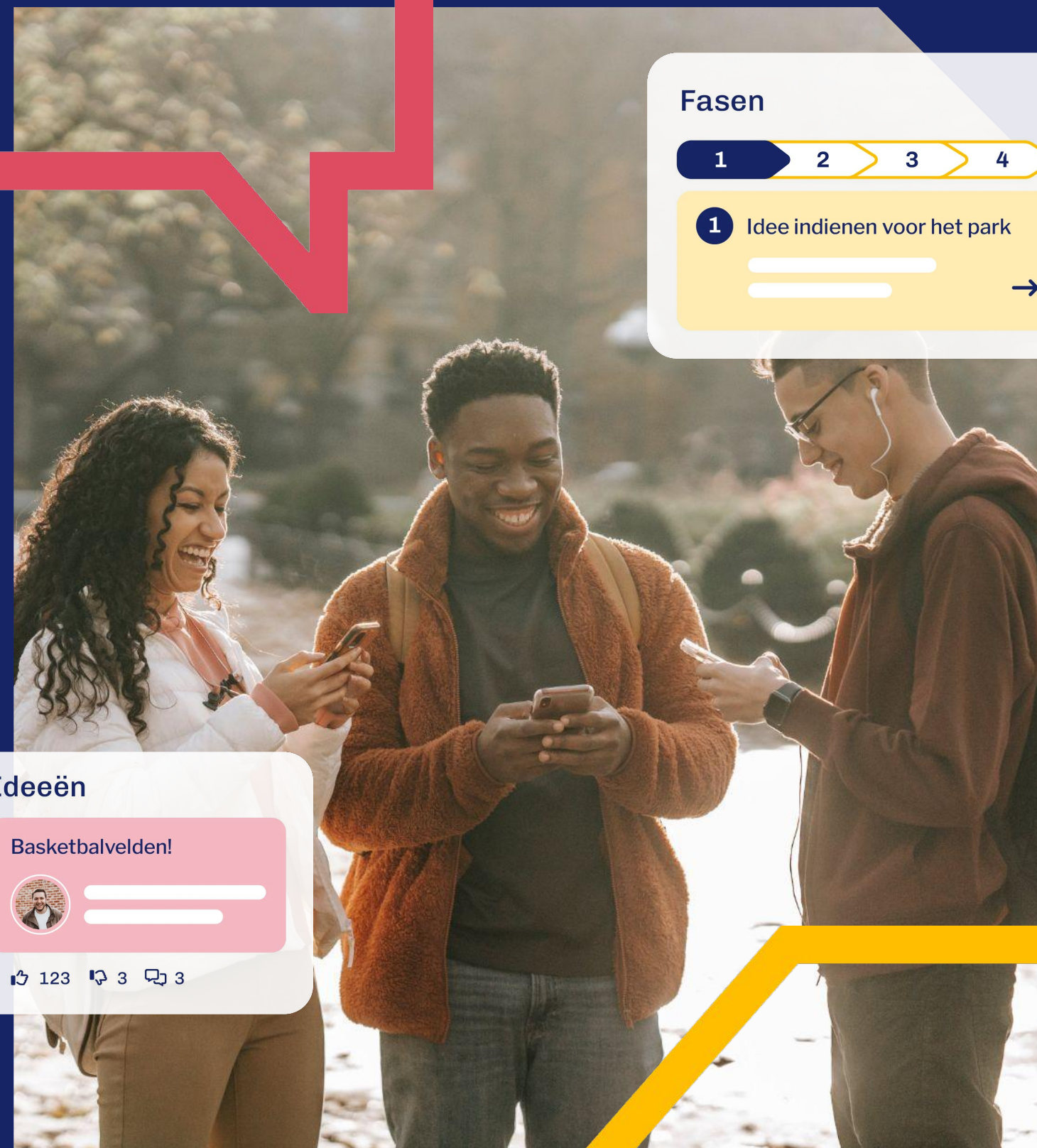

Verbind burgers, Vorm beleid

Lokale democratische innovatie en burgerparticipatie:

Inzichten uit recent Vlaams Onderzoek

30/01/2025
Participatiecongres

Fasen

1 2 3 4

1 Idee indienen voor het park

Ideeën

Basketbalvelden!

123 3 3

LOKALE DEMOCRATISCHE INNOVATIE EN

BURGERPARTICIPATIE:

INZICHTEN UIT RECENT VLAAMS ONDERZOEK

Bram Verschuere & Arne Roets (Universiteit Gent)

HET UITGANGSPUNT

De fundamentele vraag:

“Hoe houden we de democratie sterk en gezond, nu de representatieve democratie (ook lokaal) worstelt?”

Het antwoord / één van de antwoorden:

Participatie: “Meer rechtstreekse inspraak voor burgers”

De onderzoeksvraag:

“Hoe beoordelen de actoren in onze lokale democratie democratische innovaties gericht op meer burgerparticipatie?”

EEN ONDERZOEK DOOR UNIVERSITEIT GENT

- Teamwork: vier onderzoeksgroepen bundelden de krachten
- De resultaten samengevat in een boek:

<https://catalogus.vandenbroele.be/fondscatalogus/906.aspx>

DEMOCRATISCHE INNOVATIE...

2 manieren om democratische innovatie te conceptualiseren en te operationaliseren i.f.v. een grootschalige bevraging (4500+ respondenten):

“Scenario’s”

- (1) Het gemeentebestuur neemt een beslissing zonder inspraak van burgers (klassiek representatief).
- (2) Het gemeentebestuur neemt een beslissing na advies van burgers (advise-rend).
- (3) Het gemeentebestuur en burgers nemen samen een beslissing (meebeslis-send).
- (4) Burgers nemen een beslissing zonder tussenkomst van het gemeentebe-stuur (zelf beslissend).

“Instrumenten”

Instrument	Omschrijving
1. Verkiezingen	“Gemeenteraadsverkiezingen.”
2. Adviesraden	“Een adviesraad waarbij het bestuur op geregelde tijdstippen advies krijgt van het lokaal middenveld en van experts in een bepaald beleids-domein.”
3. Burgerbevraging	“Een online burgerbevraging waarbij het bestuur burgers hun mening vraagt over een bepaald onderwerp (cultuur, milieu enz.).”
4. Burgerpanel	“Een burgerpanel waarbij een groep van burgers, die een afspiegeling is van de bevolking, informatie krijgt over een bepaald onderwerp. Na overleg komen deze burgers tot een gezamenlijk besluit over dat on-derwerp.”
5. Burgerbudget	“Een burgerbegroting waarbij burgers beslissen over hoe een deel van een gemeentelijk budget besteed wordt.”
6. Bindend referendum	“Een bindend referendum waarbij burgers voor of tegen een bepaald voorstel kunnen stemmen, en waarbij het bestuur het resultaat van deze stemming volgt.”

... EN LEGITIMITEIT

- De kijk van burgers, middenveld, politici en ambtenaren
- Hoe goed en legitiem vindt men de verschillende manieren om lokaal beleidsbeslissingen te nemen?

Concept	Item(s)
Legitimiteit	<i>Deze manier om te beslissen wat er met het oude schoolgebouw gebeurt:</i> • Laat zoveel mogelijk standpunten en belangen aan bod komen (item 1). • Geeft burgers uit alle lagen van de bevolking de kans om gehoord te worden (item 2). • Geeft iedereen zicht op hoe de beslissing wordt genomen (item 3). • Is een eerlijke manier van besluitvorming (item 4). • Zorgt voor een oplossing die zal werken (item 5). • Zorgt voor een efficiënte oplossing (item 6).
Goede manier	Ik vind dit een goede manier om te beslissen wat er met het oude schoolgebouw gebeurt.

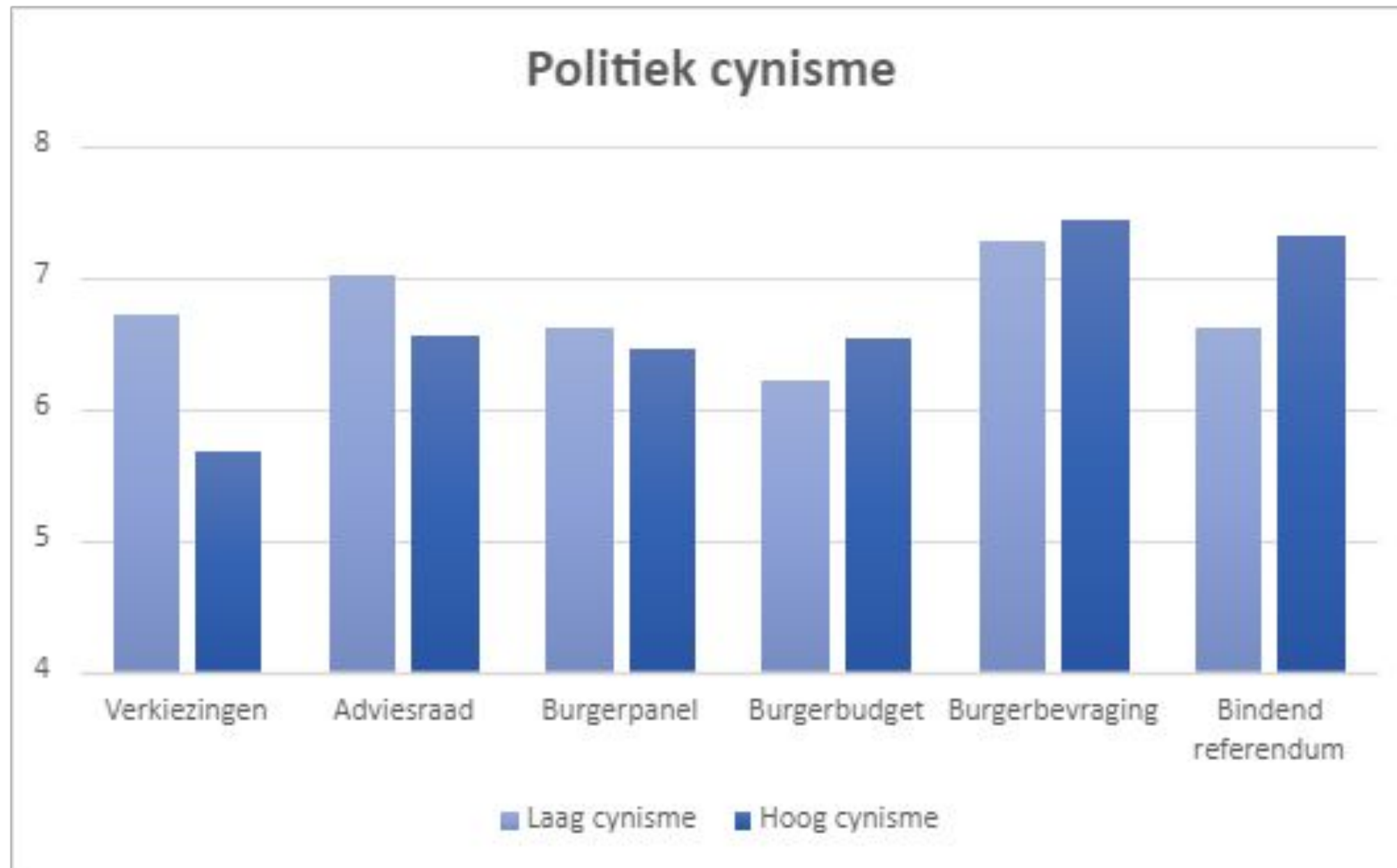
DE KIJK VAN BURGERS ...

BURGERS

- Eerder ‘passief’ in de **representatieve democratie**
- Vragende partij voor meer directe en **participatieve democratie**? En hoeveel dan?
- Maar niet alle burgers zijn gelijk:
 - Politieke oriëntatie?
 - Politiek cynisme?

BURGERS

- Opvallendst verschil bij bindend referendum
- Dit betekent echter niet dat men noodzakelijk ook zal deelnemen aan concrete referenda

TUSSENBESLUIT

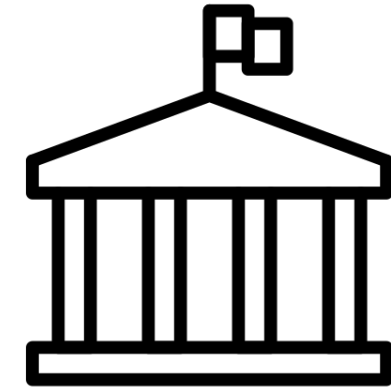
Burgers...

- zijn vragende partij voor participatie
- willen niet noodzakelijk grootst mogelijke beslissingsmacht
- hebben een algemene voorkeur voor ‘breed inclusieve’ instrumenten (i.c. volledige bevolking)
- verschillen in voorkeuren deels gelinkt aan politieke oriëntatie & politiek cynisme

DE KIJK VAN POLITICI ...

LOKALE POLITICI

– Kernactoren van de **representatieve democratie**

– Tegelijk (elementen van) **participatieve democratie** initiëren, faciliteren, begeleiden, doorvoeren, ... of blokkeren?

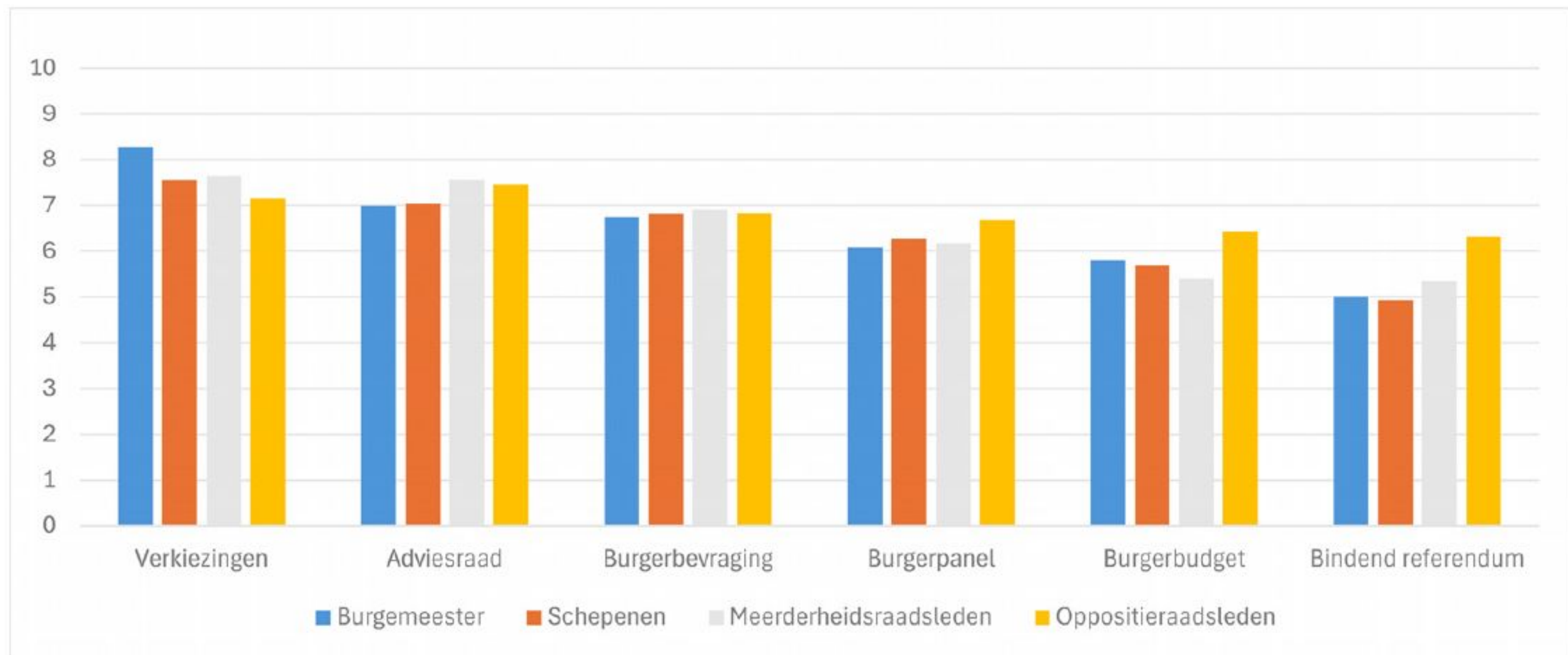
– Verscheidenheid:

- Burgemeester en schepenen vs gemeenteraadsleden
- Oppositie versus meerderheid

SOORTEN LOKALE POLITICI

Figuur 5.3. *Beoordeling instrumenten door politici opgedeeld naar formele functie*

TUSSENBESLUIT

- Voorstander van burgerparticipatie, ... maar met mate
- Politici van **oppositie** willen meer bindende participatie dan politici van meerderheid
- Politici van **meerderheid** (zowel met als zonder uitvoerend mandaat) zijn meer voorstander van traditionele instrumenten

DE KIJK VAN VERSCHILLENDE ACTOREN IN DE LOKALE DEMOCRATIE ... EEN (NIEUWE) KLOOF?

ACTOREN VERGELEKEN

– Wordt houding t.o.v. participatie-instrumenten vooral bepaald door:

– **Formele positie** (burger, politicus, ambtenaar)

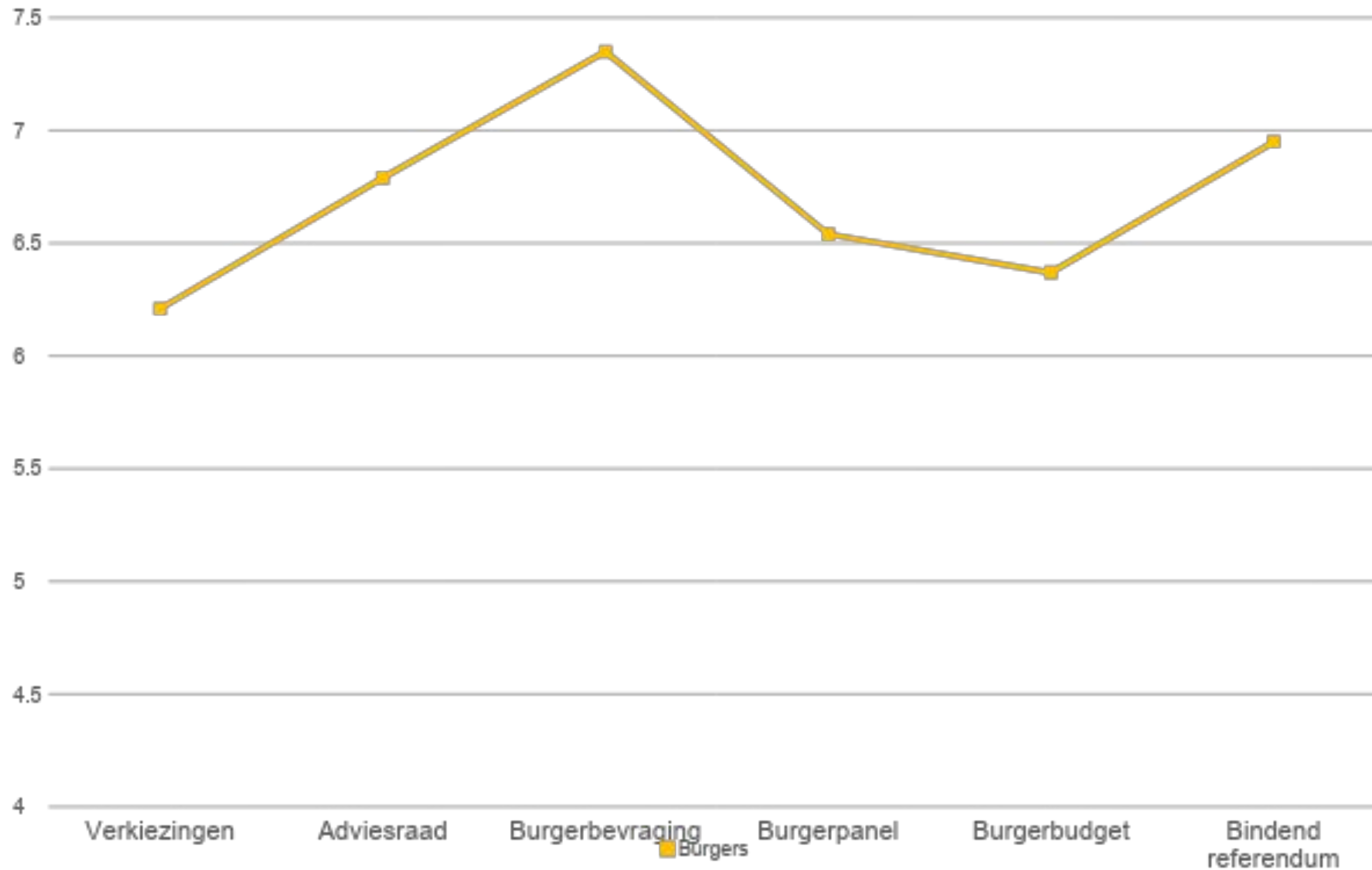
of

– **Ideologische overtuiging** (links, centrum, rechts)?

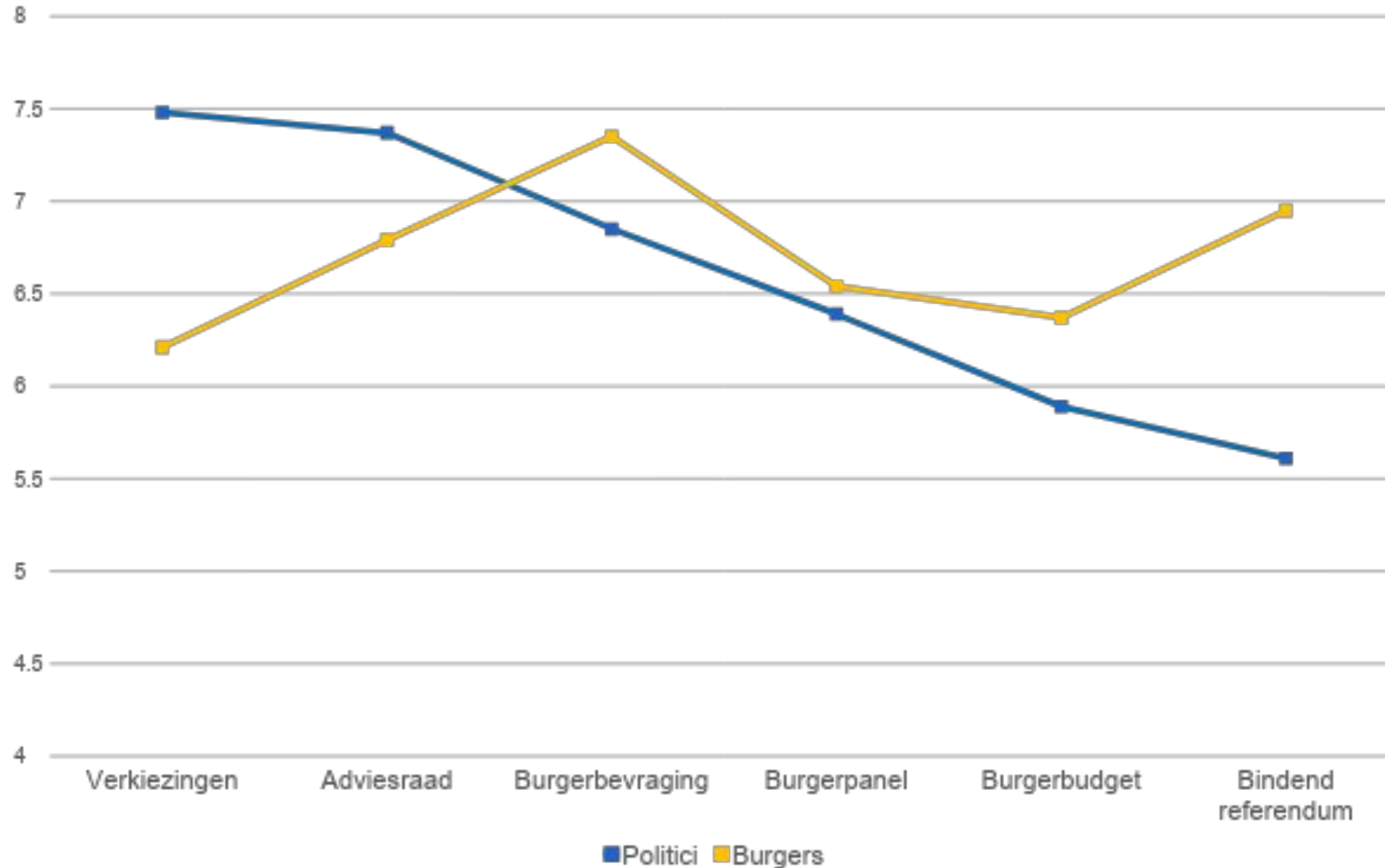
– Formele positie: rationele afweging

– Ideologische overtuiging: visie op samenleving = visie op participatie

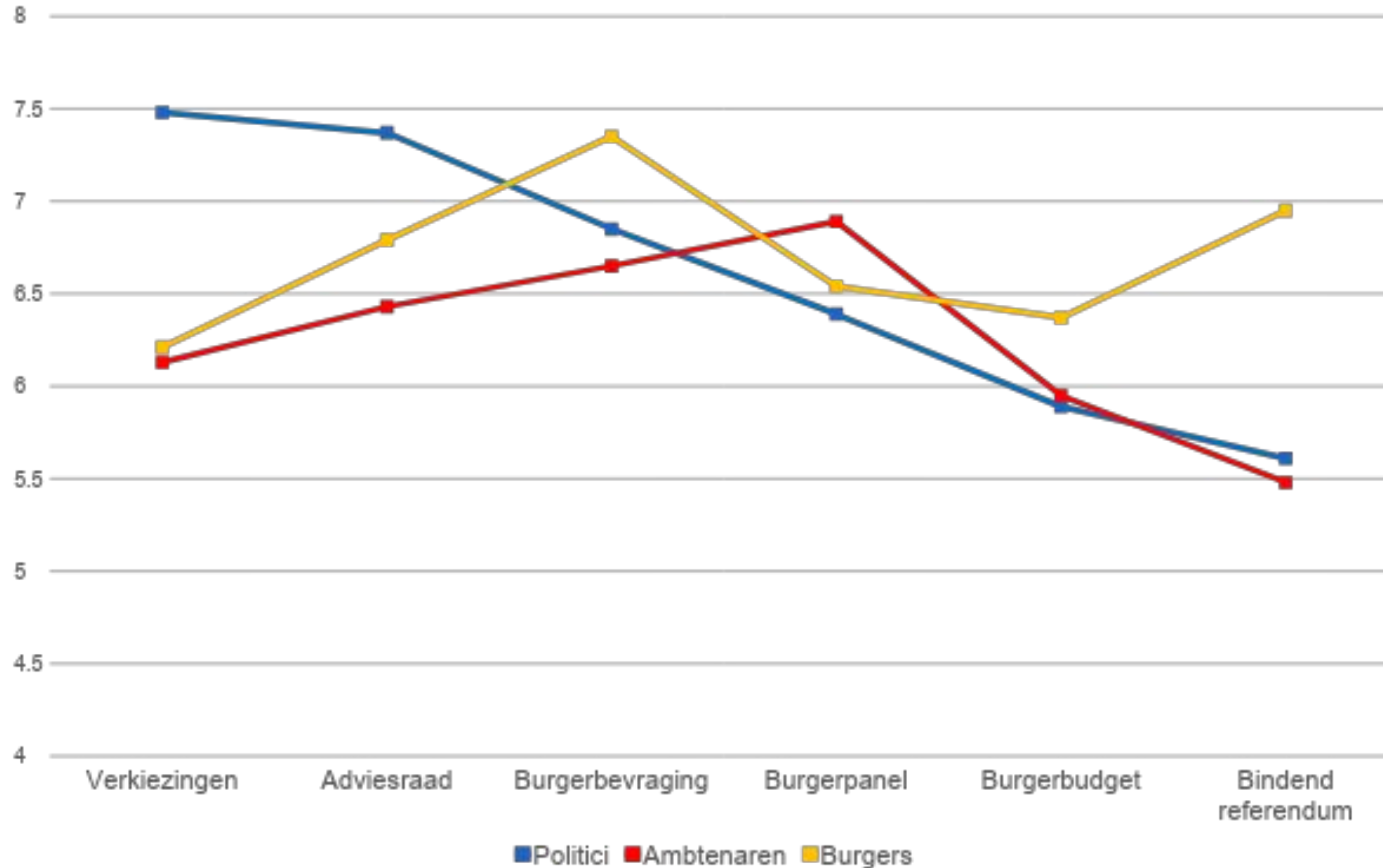
KLOOF BURGER - BESTUUR

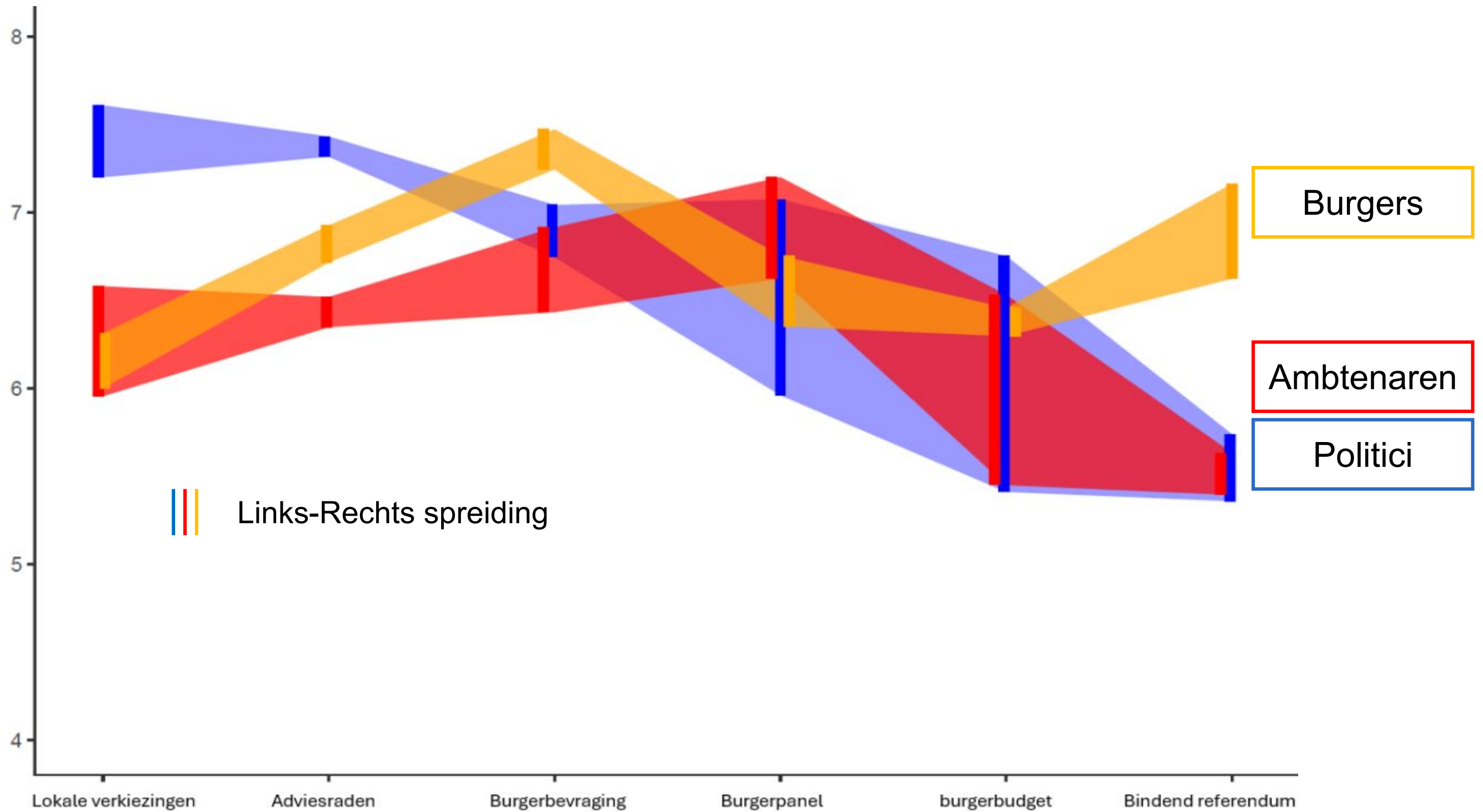
KLOOF BURGER - BESTUUR

KLOOF BURGER - BESTUUR

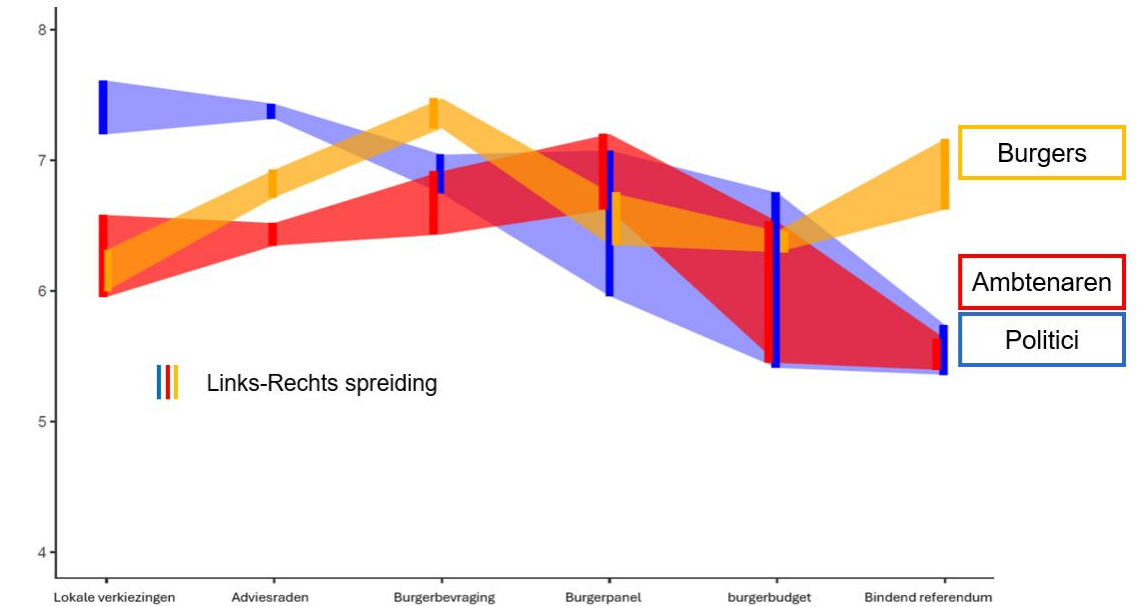

KLOOF BURGER - BESTUUR

TUSSENBESLUIT

- Kloof tussen actoren > ideologische kloof
- Grootste kloof bij verkiezingen en referenda
- Grotere ideologische verdeeldheid bij politici (en ambtenaren) voor burgerpanel en vooral burgerbudget
- Geen ideale oplossing
 - ... maar misschien komt burgerbevraging het dichtst in de buurt of een combinatie van instrumenten?

**OF KUNNEN ACTOREN IN DE LOKALE
DEMOCRATIE ELKAAR OOK VINDEN ... ?**

VINDEN LOKALE ACTOREN ELKAAR?

- **Democratie versterken**

- Vraagt gedeeld geloof in (voor)waarde(n) burgerparticipatie

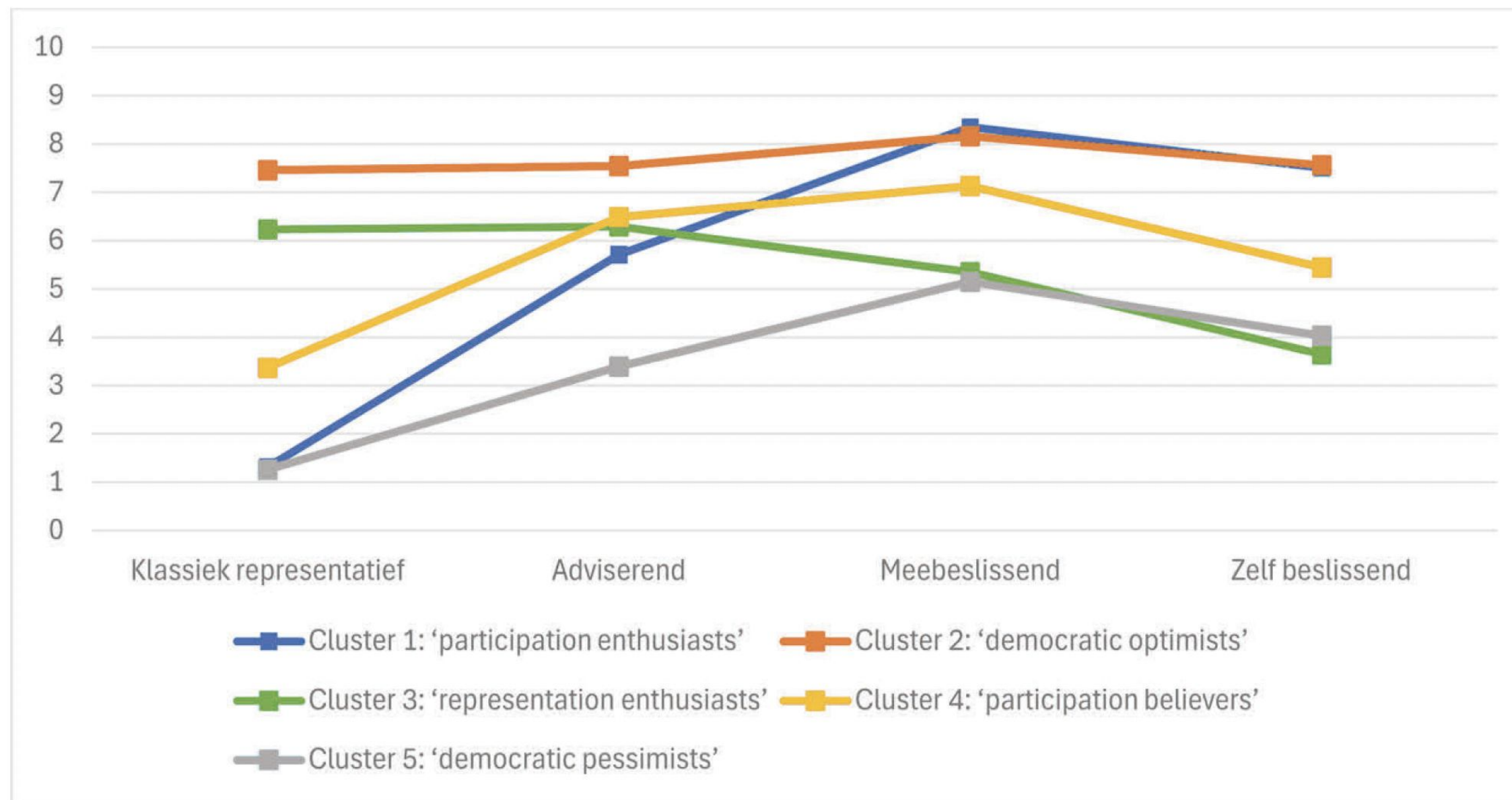
- **Coalities**

- Voor meer (of minder) burgerparticipatie

- Voorbij formele positie & rol

VINDEN LOKALE ACTOREN ELKAAR?

Figuur 10.1. *Vijf clusters van democratische actoren*

VINDEN LOKALE ACTOREN ELKAAR?

Tabel 10.1. Verdeling van de democratische actoren over de vijf clusters

	GR-leden	CBS-leden	Ambtenaren	Burgers
Cluster 1: 'participation enthusiasts' (27.1%)	26.8%	12.2%	17.3%	33.8%
Cluster 2: 'democratic optimists' (19.1%)	19.1%	27.7%	13.5%	20.2%
Cluster 3: 'representation enthusiasts' (14.2%)	16.4%	25.9%	19.9%	9.1%
Cluster 4: 'participation believers' (26.6%)	22.6%	23.5%	30.9%	26.8%
Cluster 5: 'democratic pessimists' (13.3%)	15.2%	10.7%	18.4%	10.1%

VINDEN LOKALE ACTOREN ELKAAR?

- **Wie zit waar & waarom?**

 - Pro meer burgerparticipatie

- **Meer individuele**

 - Vrouw, lager opgeleid, links, negatief t.a.v. geprivilegieerde & voor egalitaire relaties tussen groepen maatschappij

- ...dan **contextuele verklaringen**

 - Sterker sociaal kapitaal, perceptie gebrek democratische kwaliteit of bestuurskracht

TUSSENBESLUIT

– **Samengevat**

- Op eenzelfde lijn voor meer burgerparticipatie kan
- Meer kwestie van wie dan waar
- Steun representatieve democratie

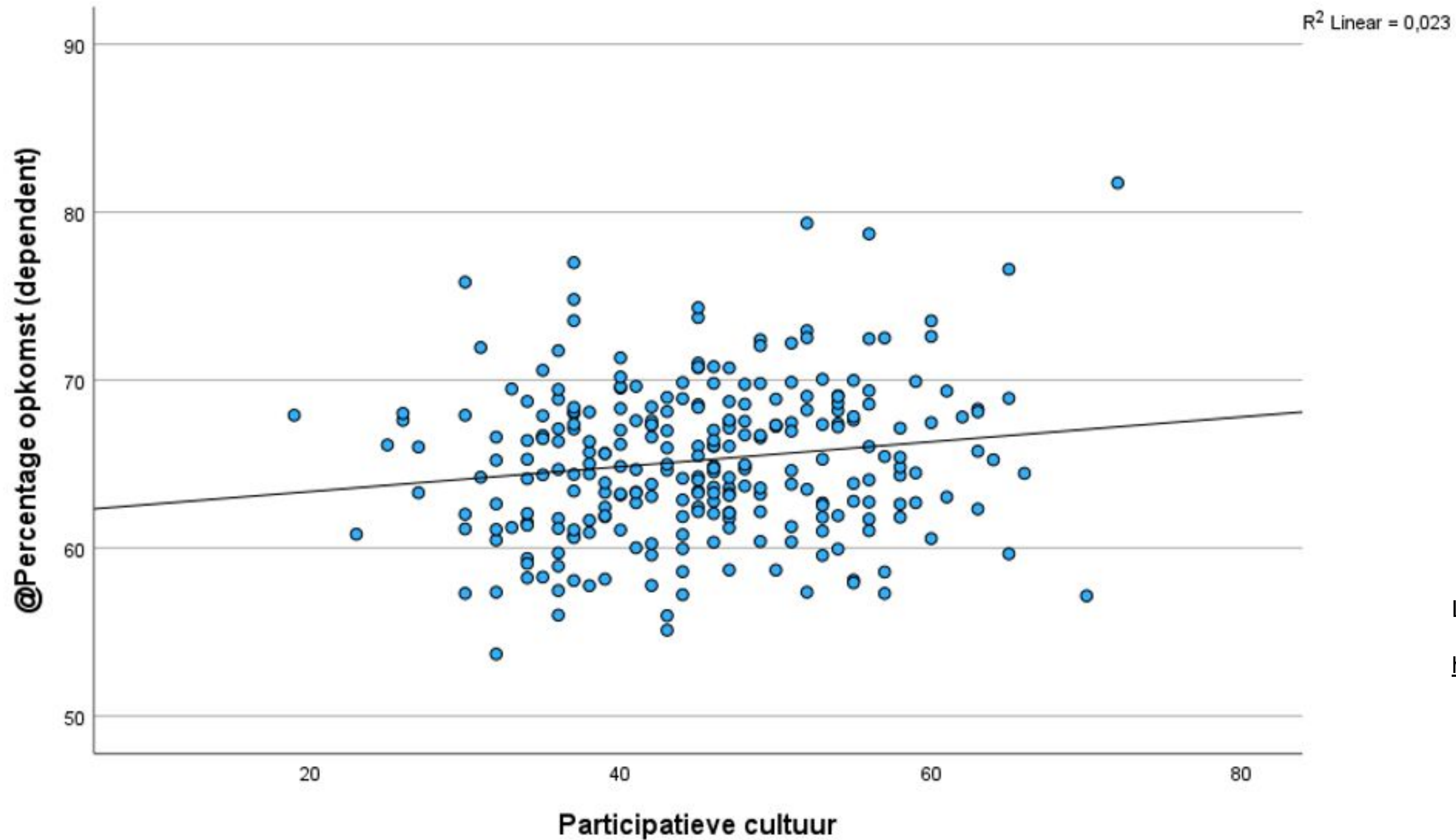
ENKELE BELANGRIJKE CONCLUSIES

ALGEMENE CONCLUSIES

- Zowel politici, ambtenaren als burgers zijn voorstander van *meer burgerparticipatie*, ... maar *met mate*
- Er zijn *verschillen* in mening over meest geschikte participatie-instrument
 - Tussen soorten actoren
 - Binnen één groep actoren (meer door ideologische verschillen dan door contextuele verschillen)
- Er zijn *coalities mogelijk* van voorstanders van participatie (over actoren heen)

DE LOKALE DEMOCRATISCHE CULTUUR?

LinkedIn BramVerschuere:

<https://shorturl.at/En4vJ>

LOKALE DEMOCRATISCHE INNOVATIE EN

BURGERPARTICIPATIE:

INZICHTEN UIT RECENT VLAAMS ONDERZOEK

Bram Verschuere & Arne Roets (Universiteit Gent)